

Kazakistan Ülke Raporu (Otomotiv Sektörü Açısından)

İÇİNDEKİLER

1. GENEL BİLGİLER.....	2
2. DIŞ TİCARET.....	5
3. TÜRKİYE İLE TİCARET	8
4.KAZAKİSTAN'NIN OTOMOTİV SEKTÖRÜ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	14
KAYNAKLAR	17

Ar-Ge Şubesi

Ekim, 2020

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Kazakistan Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Başkanlık Tipi Cumhuriyet
Resmi Dili	Kazakça
Başkent	Nur- Sultan (1.896 milyon kişi)
Yüzölçümü	2.724.900 km ²
Nüfus	19 milyon
Dini Yapı	Müslüman % 70,2, Ortodoks % 26,2
Büyük Kentler (kişi)	1.896 milyon Almatı, 1.058 million Shimkent (2020)
Uluslararası Telefon Kodu	+77

Kaynak: Economist Intelligence Unit, Kazakhstan Country Report, CIA, IMF

Kazakistan'ın Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar ve Uluslararası İlişkiler

Kazakistan, Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Avrupa-Atlantik İşbirliği Konseyi ve İslam Konferansı Örgütü üyesidir.

Kazakistan bölgesel bütünleşme hareketlerinin de içinde yer almaktadır. Bağımsız Devletler Topluluğu, Avrasya Ekonomik Topluluğu (EURASEC) ve Orta Asya İşbirliği Teşkilatı (CACO) üyesidir.

Kazakistan, 2010 yılında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE) başkanlığını üstlenmiştir. Ülke, bu görevi üstlenen ilk eski Sovyet Cumhuriyeti olacaktır. Kazakistan bu görevi üstlenebilmek için seçim yasası, siyasi partiler ve basınla ilgili mevzuatta önemli değişiklikler yapmıştır. Ayrıca 2010 yılında Rusya ve Belarus'la gümrük birliğine dâhil olmuştur. Bu oluşum 2015 yılında Avrasya Ekonomik Birliği'ne dönüşmüştür.

Rusya ve Çin Kazakistan'ın en önemli stratejik ortaklarıdır. Bu ülkeler ile ilişkilerin geliştirilmesi ve derinleştirilmesine yönelik faaliyetler gelecekte de devam edeceği düşünülmektedir. Çin son yıllarda özellikle enerji alanında ülkenin en önemli ortağı konumuna gelmiştir. Bunun ardında Çin'in Orta Asya'daki hidrokarbon kaynaklarına ulaşma amacı ve Kazakistan'ın ihrac pazarlarını çeşitlendirerek Rusya ile transit fiyatlar üzerinde pazarlık gücünü güçlendirme hedefi bulunmaktadır. Kazakistan'ın son yıllarda Çin'le geliştirdiği ilişkiler, ülkenin yürüttüğü çok yönlü dış politikanın bir yansımasıdır. Ülkenin Rusya ile geçmişten gelen ekonomik bağları ve bölgesel güvenliğe yönelik ilişkileri güçlü bir şekilde devam edecektir.

Coğrafi Konum

2.724.900 km² yüzölçümüne sahip olan Kazakistan, yüzölçümü açısından dünyanın dokuzuncu, eski Sovyetler Birliği ülkelerinin ikinci en büyük ülkesidir. Türkiye'nin yaklaşık 3,5 katı büyüklüğündeki ülke, Orta Asya'da Çin'in kuzeybatısında, Ural Nehri'nin batısında yer almaktadır. Ülkenin sınır komşuları Çin (1.533 km), Kırgızistan (1.051 km), Rusya (6.846 km), Türkmenistan (379 km) ve Özbekistan (2.203 km)'dir. Kazakistan'ın Aral Gölü'ne 1.070 km'lik ve Hazar Denizi'ne 1.894 km'lik sınırı da bulunmaktadır.

Doğudaki Altay Dağları, güneydoğusundaki Tien Şan - Tanrı Dağları- ve onun uzantıları Jongar Alatav ve Saur-Tarbagatay ülkenin en büyük dağlarını oluşturmaktadır. İrtiş, Esil, Jayık, İli, Sırderya, Tobıl, Sarısu ülkenin en büyük nehirleridir. İrili ufaklı ve çoğu yaz aylarında

kuruyan 7.000'den fazla akarsu bulunmaktadır. İrtiş, Esil ve Tobıl nehirleri Obi havzasına dahil olup Kuzey Buz Denizine, diğerleri ise ülke içindeki göllere dökülmektedir.

İrtiş, Esil ve Jayık'ta gemi taşımacılığı yapılmaktadır. Ülkede irili ufaklı 48 bin göl bulunmaktadır. Hazar, Aral, Balkaş, Alagöl, Zaysan, Tengiz, Sıletı gölleri ülkenin belli başlı büyük gölleridir. Ülkenin güneybatısında bulunan Aral Gölü suyunun çekilmesi nedeni ile küçülmektedir. Göllerin önemli bir kısmı çok tuzlu olduğundan tuz üretimi yapılmaktadır. Balkaş ve Zeysan ise önemli tatlı su gölleridir. İrtiş'deiki, İle ve Sırderya'da birer olmak üzere ülkenin dört büyük barajı vardır.

Ülkede tam anlamıyla karasal iklim hakimdir. Bu nedenle çok soğuk kışlar ve çok sıcak yazlar yaşanmaktadır. Kuraklık süresi ve sıcaklık farkları büyüktür. Yazın ortalama hava sıcaklığı kuzey bölgelerinde 20°C, güney bölgelerinde ise 30°C'dir. Kışın ortalama hava sıcaklığı ise kuzey bölgelerinde -20 ila -22°C, güney bölgelerinde -4 ila -8 °C'dir. Astana'daki ortalama sıcaklıklar kışın -18°C, yazın 20°C'dir. Almatı'daki ortalama sıcaklıklar ise kışın -8°C, yazın 22°C olmaktadır. Yıllık metrekareye düşen yağış miktarı ortalama 250-350 mm3'tür.

Kazakistan'da tabii bitki örtüsü kuzeyden güneye gittikçe farklılaşmaktadır. Kuzeydeki küçük orman ve ağaçlıklarla kaplı bozkır sahası güneye inildikçe çöle dönüşmektedir. İrmak boyları ağaçlık ve çalılıktır. Kumluk alanlarda saksavul ağaçları ve çalı türünden ılgınlar bulunmaktadır. Altay ve Tanrı Dağları ise çam ağaçları ile kaplıdır. Ülkenin en yüksek noktası 6.994 metre yükseklikle Tanrı Dağları'ndaki (Tien-Şan) Han Tengri zirvesidir. En alçak yeri ise -132 metreyle Batı Kazakistan'daki KarakıyaÇukuru'dur. Kazakistan'ın %7'sini ormanlar, %4'ünü dağlar, %26'sını ekilebilir alanlar, %23'ünü bozkır, %40'ını da çöl görünümülü topraklar oluşturmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

Kazakistan, Orta Asya'da bulunan bir cumhuriyettir. Toplam arazi alanı bakımından dünyanın en büyük on ülkesi arasındadır. Kazakistan kara ile çevrili ve Rusya, Çin, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan ile sınır komşusudur. Tarihsel olarak, ülke bağımsızlığını kazanana kadar Rusya İmparatorluğu'nun ve ardından Sovyetler Birliği'nin bir parçasıydı. O zamandan beri Kazakistan, ekonomisini geliştirmek ve komşu ülkelerle ve dünyadaki diğer ülkelerle istikrarlı ilişkiler sürdürmek için çalışıyor.

Parlamenter bir cumhuriyet olan Kazakistan Cumhuriyeti, 16 Aralık 1991 tarihinde Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını kazanmasının ardından Nursultan Nazarbayev başkanlığında yönetilmiştir. Nazarbayev, 1991 yılında göreve gelmesinin ardından 1999 yılı Ocak ayında yedi yıllığına yeniden Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Nazarbayev, 2005 yılı Aralık ayında gerçekleştirilen en son Cumhurbaşkanlığı seçiminde yeniden Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir. Yönetmel alanlarda Cumhurbaşkanı tarafından yapılan düzenlemeler, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve Bakanlık yenilemeleri ile gerçekleştirilmektedir. Nur Sultan Nazarbayev, ülkede günümüzdeki politik istikrarın ana unsuru konumundadır. Özellikle 1995 yılından itibaren Nazarbayev'in Kazakistan'ın politik yapısı üzerindeki etkisi giderek artmıştır. Bunda, 1995 yılında gerçekleştirilen iki referandum etkili olmuş, söz konusu referandumlar neticesinde 30 Ağustos 1995 tarihinde Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini genişleten ülkenin bağımsızlık sonrasındaki ikinci Anayasası kabul edilmiştir. Bu Anayasaya göre Kazakistan Cumhuriyeti demokratik, laik bir hukuk devletidir. 1998 yılı Kasım ayında parlamento Cumhurbaşkanı'nın gücünü artıran bir dizi karar almıştır. Buna göre Cumhurbaşkanlığında azami yaş sınırı ve en fazla iki dönem sınırı kaldırılmış; Cumhurbaşkanlığının bir dönemlik süresi beş yıldan yedi yıla çıkartılmıştır. Cumhurbaşkanı'na 27 Ekim 2000 tarihinde dokunulmazlık hakkı tanınmıştır. Ülkenin başkentinin Almatı'dan Astana'ya taşınması kararı 1994 yılında Nur Sultan Nazarbayev tarafından alınmış olup, taşınma 10 Aralık 1997'de tamamlanmıştır. Tüm kurumların Almatı'dan Astana'ya taşınması ise 1998 yılında

tamamlanmıştır. Taşınma kararı devlet bütçesini etkilemeye devam etmektedir. 2005 yılında 1995 Anayasasında yapılan değişikliklerle Nur Sultan Nazarbayev'in görev süresi üzerindeki tüm kısıtlar kaldırılmıştır. Nazarbayev'in 2019 yılı Mart ayında istifa etmesinin ardından 9 Haziran 2019 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimini Kasım Cömert Tokayev kazanmış ve 12 Haziran 2019 tarihinde yemin ederek görevine başlamıştır. Yeni Cumhurbaşkanı Tokayev göreve geldikten kısa bir süre sonra başkent Astana'nın adı Nursultan olarak değiştirilmiştir.

Yasama organı parlamento ve senatodur. Kırk yedi üyeli senatonun otuz iki üyesi altı yıllığına seçilmektedir. Geri kalan on beş üye ise Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Parlamento ise yüz yedi üyeden oluşmakta, doksan sekizi seçilmektedir. Geri kalan dokuz koltuk ise ülkedeki etnik azınlıkları temsil eden Kazakistan Halkları Asamblesine ayrılmıştır.

Ülke, içinde Almatı'nın da yer aldığı bazı seçilmiş şehirler için ayrı yönetim yapılarına sahip 14 idari bölgeye (eyalet) bölünmüştür. Yerel hükümet bütçesi yerel meclis tarafından onaylanmaktadır. Bölgesel temsilcilerin görev süresi beş yıldır. Bölgesel yönetimin (Akimat-Valilik) idarecisi olan Valiler, Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Bölgesel hükümetlere sınırlı özerklik tanınmıştır. Ancak, Almatı'nın istisnai olarak kapsamlı otoritesi bulunmaktadır.

Ülkedeki Eyaletler: Akmola, Aktöbe, Almatı, Atırav, Batı Kazakistan, Doğu Kazakistan, Güney Kazakistan, Jambul, Karagandı, Kızılorda, Kostanay, Kuzey Kazakistan

Ülke nüfusunun yaklaşık 18 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Yüzölçümü açısından dünyanın 9., eski Sovyetler Birliği'nin 2. en büyük ülkesidir. Nüfusun çoğunluğu, ülkenin kuzey ve güney doğusunda yaşamaktadır. Ülkenin orta ve batı kısımlarında nüfus seyrekir. Ülkede nüfus yoğunluğunun önemli derecede düşük olmasının başlıca nedeni ülkeden dışarıya olan göçlerdir. Doğal nüfus artış hızı, dışarıya olan göçe yetişmemektedir. 1989-1999 yılları arasında 1,5 milyon kişi Kazakistan dışına göç etmiştir. Bunların çoğu, Rusya'ya göç eden etnik Ruslardır; etnik Alman nüfusunun da yarısı Almanya'ya gitmiştir. 2000 yılından bu yana gerçekleşen güçlü ekonomik büyüme ülkeden göç eğilimini tersine çevirmiş ve 2004 yılında net göç ilk kez pozitif dönmüştür. Nispeten yüksek doğum oranları ve azınlıkların göçü neticesinde 1920'lerden bu yana ilk defa Kazak nüfus çoğunluğu elde etmiştir. Ülke, son yıllarda Orta Asya'daki fakir komşuları ve Çin'den göç almaktadır. Buna ilave olarak ülkeden Rusya'ya göçte yavaşlama gözlenmektedir.

Göçe rağmen ülkede halen geniş bir Rus azınlık bulunmaktadır. Bağımsızlık sonrasında Ruslar kamudaki önemli görevlerden uzaklaştırılmıştır. Kazaklaştırma Programı kapsamındaki bu uygulama kamuda vasıflı işgücü kaybına neden olmuştur. Günümüzde bu uygulama yumuşatılmıştır.

60 yaş üzeri nüfusun toplam nüfusa oranı düşük düzeydedir. Nüfusun yalnızca yaklaşık % 8,43'ü 65 yaş ve üzerindedir. Ülkedeki fakirlik son yıllarda GSYİH'daki hızlı artış eğilimi ile birlikte önemli ölçüde düşüş göstermiştir.

Nüfusun Yaşlara Göre Dağılımı

0-14 yaş: % 26.13
15-24 yaş: % 12.97
25-54 yaş: % 42.23
55-64 yaş: % 10.25
65 yaş ve üstü: % 8.43

15-24 yaş arası işsizlik oranı:

Toplam: 3.8%
Erkek: 3.6%
Kadın: 4% (2016 tahmini.)

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Petrol sektörü ile ivme kazanan ekonomik büyümenin etkileri başta hizmet sektörü olmak üzere diğer sektörlerle de yansımıştır. Hizmet sektörü ülkede en fazla istihdam sağlayan sektör konumundadır. Bununla birlikte uzun vadeli işsizlik verileri özellikle ülkenin kuzeyindeki eski ağır sanayinin yoğunlaştığı bölgelerde yüksektir.

Kazakistan, petrol ve doğal gaz rezervleri yönünden zengindir. Ülkenin petrol rezervleri doğal gaz rezervlerine göre daha fazladır. Kazakistan eski Sovyet Cumhuriyetleri içinde Rusya'dan sonra ikinci büyük petrol üreticisidir. Ülke ekonomisi büyük ölçüde petrol ihracatı gelirlerine dayalıdır.

British Petroleum (BP) tarafından yayımlanan Statistical Review of World Energy isimli süreli yayının tahminlerine göre ülkenin toplam petrol rezervi 39,8 milyar varil civarındadır. Bu rakam, toplam dünya rezervinin % 2,9'unu oluşturmaktadır. Ülkenin rezerv seviyesi Hazar Denizi'ndeki yeni bulunan rezervler ile birlikte giderek artış göstermektedir.

Kazakistan'ın doğal gaz rezervi ise dünya toplam rezervinin % 1,0'ını oluşturmakta olup, toplam 1,8 trilyon metreküpe tekabül etmektedir. Ayrıca, ülke dünya kömür rezervinin de % 3,9'una (33,6 milyar ton) sahiptir. Kazakistan altın rezervleri bakımından da zengin bir ülkedir.

Ülkenin Vasilkovskoye madeninde yaklaşık 370 ton altın rezervi bulunmaktadır. Ayrıca zengin demir filizi, bakır, krom, kurşun, wolfram, tungsten ve çinko yatakları da bulunmaktadır.

Kazakistan, Sovyetler Birliği döneminden kalan iki ciddi çevre problemi ile karşı karşıyadır. Bunlardan birisi, doğu sınırına yakın Semipalatinsk bölgesinin Sovyetler Birliği döneminde nükleer deneme alanı olmasından kaynaklanan radyoaktivite sorunudur. Bölgede kansere yakalanma oranı ortalamanın üzerinde olmamakla birlikte, radyoaktivitenin insan sağlığı ve çevre üzerinde uzun dönem etkileri hala belirsizdir. İkinci bir sorun da, Kazakistan'ın kıyısı olduğu Aral Gölü'nün Siriderya ve Amuderya nehirlerinin Orta Asya'daki pamuk üretimi nedeniyle aşırı kullanımı dolayısıyla kurumakta olmasıdır. Kalan su da böcek ilaçları ve gübre atıkları ile kirlenmekte olduğu için, bölge nüfusu ve tarımsal kullanım açısından çok önemli sorunlar doğmaktadır. Bu sorunlar ülkede balıkçılığın sona ermesine ve su temini zorluklarının yaşanmasına neden olmuştur. Aral Denizi'nin kurutulması, Vozrozhdensky adasının bir yarımada haline gelmesine neden olmuştur. Ancak Sovyet döneminde biyolojik test bölgesi olan adanın, yarımada haline gelmesi ile çeşitli salgın hastalıkların yayılması tehlikesi oluşmuştur.

2. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Son yıllarda dünya petrol fiyatlarının yüksek seyretmesine bağlı olarak ülkenin dış ticareti fazlası artmakla birlikte Kazakistan, dış ticaret yapısındaki dengesizlikler nedeni ile zaman zaman dış ticaret açıkları ile karşı karşıya kalabilmektedir. İhracatının önemli kısmını petrol ve ana metaller oluşturan ülkenin ihracat gelirleri bu ürünlerin dünya fiyatlarındaki değişimlerinden önemli ölçüde etkilenmektedir.

Kazak ekonomisi yüksek düzeyde ithalata dayalı bir ekonomidir. Ülkede gerçekleştirilen üretimin büyük çoğunluğu petrol ve doğal gaz sektörlerinde yoğunlaşmış olup, sermaye ve tüketim mallarında üretim iç tüketimi karşılayacak seviyede değildir. Sermaye ve tüketim malları üreticilerinin çoğunluğu ise fiyat ve kalite bakımından ithal malları ile rekabet edebilir düzeyde değildir. Geniş ve açık sınırlarından ülkeye çok sayıda ucuz, kaçak mal girişi gerçekleşmektedir. Petrol sektörü yatırımlarındaki ve üretimindeki artış sermaye malları ithalatındaki artışın diğer bir önemli nedenidir.

Yüksek miktardaki kayıt dışı ticaret hacmi ithalatın izlediği seyrin takibine yönelik girişimleri güçleştirmektedir. Kazakistan'ın Rusya, Kırgızistan ve Özbekistan ile sahip olduğu geniş ve geçişi kolay sınırlar kayıt dışı sınır ticaretine olanak tanımakta ancak sınır ticaretinin

hacmi dış ticaret verilerine yansıtılamamaktadır. Kayıt altına alınamayan ithalatın büyük çoğunluğu gıda dışı tüketim malları ve ikinci el arabalardan oluşmaktadır. İnşaat malzemeleri ithalatı ve doğrudan yabancı yatırımların sermaye malları ithalatı önemli ithalat kalemleridir. Enerji ithalatı –başta Rusya’dan gerçekleştirilen kömür ve elektrik olmak üzere- düşerken, Özbekistan’dan gaz ithalatı artmaktadır.

Ticaretin gelişmesini sınırlayan en önemli problem, Kazakistan’ın tamamen kara ile çevrili, denize kıyısı olmayan bir ülke olmasıdır. Bu nedenle ihracatta ve ithalatta maliyetler çok fazla yükselmektedir. Ayrıca bir diğer sorun da önemli petrol ve gaz ihracatı yollarının ülkenin dünya enerji piyasasındaki en önemli iki rakibi olan Rusya ve İran üzerinden geçmesidir. Ülkenin denize en yakın limanları Rusya ve Gürcistan’ın Karadeniz’deki kıyılarına yakın limanlardır. Kazak mavnaları Karadeniz’e Rus egemenliğindeki bir su yolu olan Volga-Don kanalından girebilmektedir.

1997 yılına dek Rusya üzerinden petrol geçişi konusunda sürekli sorunlar yaşanması, Kazakistan’ın Azerbaycan ve Türkiye, Çin, Türkmenistan ve İran gibi daha yüksek maliyetli alternatif güzergâhları göz önünde bulundurmasına neden olmuştur. Ancak Rusya, 1997 yılından itibaren Kazakistan’ın petrol ihracatını bu şekilde engellemek yerine, Rus firmalarını Kazak pazarına girmeye teşvik ederek ve Kazak petrolünün transit geçişini kolaylaştırarak Kazakistan petrol sektöründeki varlığını artırmaya çalışmaktadır. Günümüzde iki ülke arasında transit geçiş konusunda hala küçük sorunlar yaşanmaktadır.

Kazakistan sahip olduğu üretim yapısı itibarı ile daha ziyade ham madde ve yarı mamul ihracatçısı bir ülkedir. Petrol ve petrol ürünleri, demirli metaller, kimyasallar, makineler, hububat, yün, et, kömür ülkenin başlıca ihraç ürünleridir. İhracatın yarısından fazlasını petrol ve petrol ürünleri oluşturmaktadır. Tüketim malları ihracatı çok sınırlı düzeydedir. Başlıca ihraç ürünleri olan petrol, gaz ve maden ihracatın önemli bir kısmını oluşturması, Kazakistan’ın dış ticaret dengesini uluslararası mal fiyatlarındaki değişmelere karşı korunmasız hale getirmektedir.

Kazakistan’ın Ülkeler Göre İhracatı (bin dolar)

		2017	2018	2019	Pay (%, 2019)	Değişim (%, 2018-2019)
TOPLAM İHRACAT (Diğeri Dahil)		48 342 145	60 956 233	57 722 942	100	-5,3
1.	İtalya	8 669 344	11 735 376	8 373 767	14,5	-28,6
2.	Çin	5 777 685	6 272 925	7 823 406	13,6	24,7
3.	Rusya	4 515 165	5 162 087	5 602 532	9,7	8,5
4.	Hollanda	4 748 206	6 189 723	4 393 199	7,6	- 29
5.	Fransa	2 861 116	3 839 346	3 650 384	6,3	-4,9
6.	G. Kore	1 128 162	2 975 985	3 079 584	5,3	3,5
7.	İsviçre	3 100 689	2 880 962	2 669 391	4,6	-7,3
8.	Türkiye	1 145 853	1 242 048	2 307 482	4	85,8
9.	İspanya	1 444 301	1 862 491	2 165 954	3,8	16,3
10.	Özbekistan	1 250 332	1 643 314	1 981 571	3,4	20,6
11.	Romanya	925 560	1 497 674	1 731 915	3	15,6
12.	Hindistan	733 255	954 077	1 572 676	2,7	64,8
13.	Yunanistan	963 963	1 217 414	1 359 560	2,4	11,7
14.	Ukrayna	1 138 401	1 063 775	962 718	1,7	-9,5
15.	ABD	392 296	956 763	895 213	1,6	-6,4

Kaynak: Trademap

İtalya 8 milyar dolarlık ithalatı ile Kazakistan’ın ihracatından en fazla pay alan ülkedir. İtalya’yı ÇHC, Rusya, Hollanda, Fransa, G. Kore, İsviçre ve Türkiye takip

etmektedir. Türkiye yaklaşık 2 milyar dolarlık ithalatı ile Kazakistan'ın ihracatından % 4 pay almaktadır.

Kazakistan'ın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

		2017	2018	2019	Pay (%, 2019)	Değişim (%, 2018-2019)
	TOPLAM İTHALAT (Diğeri Dahil)	29 304 709	32 533 536	38 356 664	100	17,9
1.	Rusya	11 472 925	12 392 138	14 065 057	36,7	13,5
2.	Çin	4 692 228	5 384 154	6 537 806	17	21,4
3.	G. Kore	567 520	922 516	3 405 700	8,9	269,2
4.	İtalya	946 325	1 498 162	1 579 088	4,1	5,4
5.	Almanya	1 484 196	1 642 329	1 422 425	3,7	-13,4
6.	ABD	1 253 766	1 302 996	1 343 652	3,5	3,1
7.	Türkiye	730 124	654 985	817 318	2,1	24,8
8.	Özbekistan	735 157	844 773	766 372	2	-9,3
9.	Fransa	535 684	661 301	696 626	1,8	5,3
10.	Beyaz Rusya	508 567	593 213	654 793	1,7	10,4
11.	Japonya	414 016	497 533	590 116	1,5	18,6
12.	İngiltere	358 665	466 707	460 694	1,2	-1,3
13.	Ukrayna	462 150	388 920	378 723	1	-2,6
14.	Polonya	326 953	283 245	338 069	0,9	19,4
15.	Vietnam	268 490	288 184	308 650	0,8	7,1

Kaynak: Trademap

Rusya, Kazakistan'ın ithalatından en fazla pay alan ülkedir. Bunda iki ülke arasındaki ticareti kolaylaştırıcı uygulamalar ve anlaşmalar rol oynamaktadır. İki ülke arasındaki geçmişten gelen ticari ve siyasi bağlar günümüzde de korunmaktadır. Rusya'yı ÇHC, G. Kore, İtalya, Almanya, ABD ve Türkiye takip etmektedir. Türkiye 817 milyon dolarlık ihracat ile Kazakistan'ın ithalatından % 2 pay almaktadır.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Kazakistan, bağımsızlıktan bu yana doğrudan yabancı yatırım çekmekte başarılı olmuştur. Ülke, Orta Asya'daki toplam doğrudan yabancı yatırımların %80'den fazlasını çekmiştir. Doğrudan yabancı yatırım artışı başta Kaşagan yatakları olmak üzere hidrokarbon alanlarındaki gelişmeler sayesinde olmuştur.

Ülkenin detaylı doğrudan yabancı yatırım istatistiklerine Kazakistan Merkez bankasının web sayfasından (<https://www.nationalbank.kz/?docid=469&switch=english>) ulaşılabilir.

Ülkeler İtibarı ile Doğrudan Yabancı Yatırımlar

(Milyon Dolar)

ÜLKELER	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Hollanda	1,944.10	7,310.30	5,744.40	7,968.60	5,935.20	7,350.00	7,272.40
ABD	1,181.10	1,810.90	2,770.30	3,417.60	3,693.20	5,342.80	5,548.00
İsviçre	112.2	547.3	1,907.40	2,702.20	2,964.50	2,540.80	2,245.90
Kıbrıs	51.4	310.8	46.6	70.5	98.3	117.8	1,677.50
Moldova	0.4	-2.4	1.9	0.9	0.2	0.1	1,387.00
Fransa	774.9	1,561.40	968.9	1,147.30	802.8	916.1	1,068.90
Belçika	-5.2	422.1	693	710.6	1,068.90	1,049.00	860
Birleşik Krallık	603.7	1,098.00	394.3	707.1	533.8	593.1	591.6
Demokratik Kongo Cumhuriyeti		0					466.2
Japonya	335	619.3	394.2	477.8	357.3	402.9	401.1
Almanya	86.5	201.9	238.7	238.6	391.3	400.5	364.1
Türkiye	79.1	95.3	144.5	338.4	294	300.3	358
Lüksemburg	12.8	4.5	166.4	89.6	272.4	470.1	231.5
İspanya	6.1	29.7	5.9	10.7	6.3	7.5	204.1
Panama	105.2	88.7	-17.1	-2.4	37.8	110.8	182.8
TOPLAM (Diğerleri Dahil)	7,916	12,066	15,368	21,367	20,960	24,263	24,115

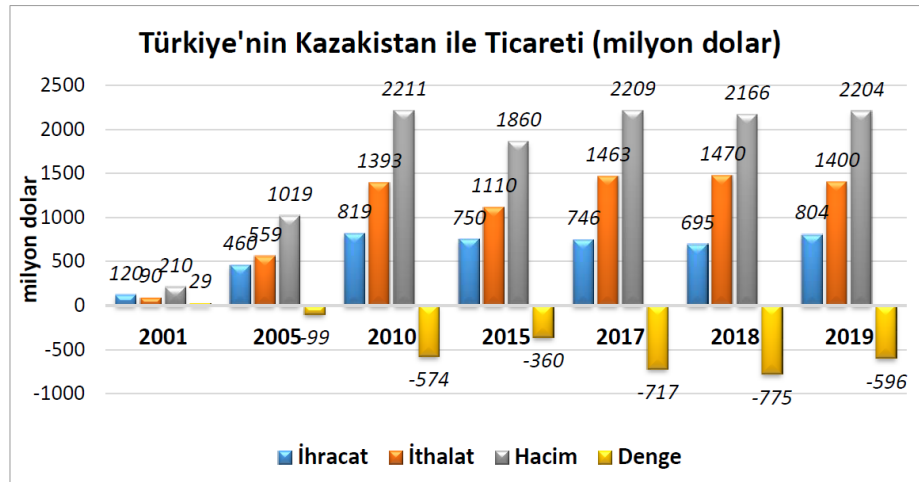
Kaynak: Kazakistan Merkez Bankası <https://www.nationalbank.kz/?docid=469&switch=english>

3. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

TÜİK verilerine göre, 2019 yılı itibarı ile Türkiye 804 milyon dolarlık ihracat ile Kazakistan'ın ithalatından % 2 pay alırken, 2,2 milyar dolarlık ithalatı ile Kazakistan'ın ihracatından % 4 pay almaktadır.

Türkiye-Kazakistan Dış Ticareti

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Kazakistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (Bin Dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2017	2018	2019	Pay (%, 2019)	Değişim (%, 2018- 2019)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		746 244	695 265	804 205	100	15,7
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	20 138	17 641	29 399	3,7	66,7
5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	17 133	22 649	25 923	3,2	14,5
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. eşya (örme)	12 637	15 636	25 736	3,2	64,6
6109	Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	13 999	15 741	23 743	3	50,8
8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	7 385	14 102	22 884	2,8	62,3
8703	Otomobiller	12 346	17 599	20 877	2,6	18,6
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	10 772	12 670	20 768	2,6	63,9
6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	9 382	12 303	19 928	2,5	62
7311	Demir veya çelikten sıkıştırılmış veya sıvı hale getirilmiş gazlar için kaplar	230	7 802	19 203	2,4	146,1
9406	Prefabrik yapılar	43 271	12 255	17 974	2,2	46,7
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	16 489	9 247	13 742	1,7	48,6
9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	15 588	12 675	12 508	1,6	-1,3
8437	Tohum, hububat, kuru baklagilleri temizleme, tasnif etme ayıklama ve öğütmeye mahsus makina ve cihazlar	25 019	13 524	10 825	1,3	-20
8503	Sadece veya esas itibarıyla 85.01 veya 85.02 pozisyonlarındaki makinalarda kullanılmaya elverişli aksam ve parçalar	78	154	10 409	1,3	6659,1
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanlar	10 836	10 414	10 117	1,3	-2,9

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Kazakistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (Bin dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2017	2018	2019	Pay (%, 2019)	Değişim (%, 2018-2019)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		1 463 158	1 470 257	1 399 904	100	-4,8
7403	Rafine bakır-katotlar ve katot parçaları	836 741	756 739	778 295	55,6	2,8
7601	İşlenmemiş alaşımsız alüminyum	58 790	109 475	193 845	13,8	77,1
2711	Diğer hidrokarbon gazları (sıvılaştırılmış)	202 197	246 365	190 316	13,6	-22,8
1001	Mercimekler; kabuksuz (kuru)	32 600	82 603	48 672	3,5	-41,1
713	Altın (diğer işlenmemiş şekillerde olanlar, para yerine kullanılmayan)	34 210	37 471	37 366	2,7	-0,3
7108	Makarnalık buğday (durum buğdayı); tohumluk olmayan	7 301	1 149	35 956	2,6	3029,3
7901	p; ksilen	210 503	138 925	34 990	2,5	-74,8
2902	Alaşımsız çinko;çinko=>%99, 99	0	0	33 608	2,4	0
7801	Rafine edilmiş kurşun	39 196	38 716	15 959	1,1	-58,8
5201	Buğday (makarnalık durum buğdayı hariç) ve mahlut; tohumluk olmayan	5 891	732	8 308	0,6	1035
2503	Pamuk (kardesiz, taranmamış)	7 063	10 939	6 287	0,4	-42,5
7204	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	0	6 146	3 635	0,3	-40,9
2710	Diğer döküntü ve hurdalar	0	0	1 470	0,1	0
7202	Alaşımsız çinko; çinko<%99, 99	692	1 977	1 289	0,1	-34,8
7405	Propan (sıvılaştırılmış)	742	587	1 128	0,1	92,2

Kaynak: Trademap

ÖNEMLİ SEKTÖRLER

SANAYİ VE HİZMETLER

Ekonomisi hali hazırda petrol ve madenlerin çıkarılması ile bunların ihracatına dayanan Kazakistan'da, ekonomik çeşitliliğin sağlanması ve bir sanayi altyapısının oluşturulması amacıyla politikalar uygulanmakla birlikte, üretime yönelik yatırımlar ağırlıklı olarak petro-kimya ve metalürji sanayine gelmeye devam etmektedir.

Sektörel çeşitliliğin sağlanması ve yer altı kaynaklarına dayanan iktisadi yapının dönüştürülerek sanayi üretiminin geliştirilmesini teminen, Özel Ekonomik Bölgeler kapsamında sağlanan teşvikler yoluyla ülkeye doğrudan yabancı sermaye çekilmeye çalışılmaktadır. Ülkede hali hazırda 14 Özel Ekonomik Bölge bulunmakta olup, yatırımcı firmalara çeşitli vergi muafiyetleri, uygun faizli kredi tahsisleri başta olmak üzere çeşitli teşvikler sağlanmaktadır.

Hafif Sanayi

Hafif sanayi alanında hammadde işleme teknolojilerinin geliştirilmesi, yüksek katma değerli ürünler üretilerek dahili pazarın ihtiyaçlarının karşılanması ve ihracatın artırılması başlıca stratejik hedefler olarak belirlenmiştir. Günümüzde Kazakistan tekstil başta olmak üzere, hafif sanayi ürünlerine olan ihtiyacını ağırlıklı olarak ithalat yoluyla karşılamaktadır. Geçiş dönemi ekonomik sorunlarından en çok etkilenen ve üretimi neredeyse durma noktasına gelen sektörlerin başında hafif sanayi gelmektedir. Nitekim Kazakistan'ın toplam sanayi üretiminde hafif sanayinin payı sadece yüzde 0,9 düzeyindedir. Hafif sanayi üretiminin yaklaşık yüzde 38'i tekstil ve hazır giyimin, yüzde 11'i ise deri mamullerine yöneliktir. Bu alandaki ithalatı ise tekstil ve hazır giyimin payı yüzde 75'tir. Gerek ayakkabı ve diğer deri mamuller, gerekse de tekstil ve hazır giyim üretimi için yeterli hammaddeye sahip olan Kazakistan, önümüzdeki yıllarda bu potansiyelini kullanarak ithalatın önüne geçebilecek rekabetçi, kaliteli ürünler üreten ulusal hafif sanayi sektörünün şekillendirilmesini amaçlamaktadır. Türkiye'de üretilen tekstil ve deri ürünlerinin Kazakistan pazarında büyük rağbet gördüğü dikkate alındığında, Kazakistan'da aynı standartlarda üretim yapacak şirketlerimizin bu alanda yer alabilecekleri değerlendirilebilir.

Madencilik ve Metalürji

Madencilik sektörü, sanayinin diğer sektörlerinin hammadde ihtiyacının karşılanması açısından Kazakistan ekonomisinde büyük öneme sahiptir. Sektörün stratejik amacı rekabet gücünün yükseltilmesi, ürün çeşitliliğinin sağlanması ve işlenmiş, yüksek katma değerli mamullerin toplam üretimdeki payının artırılması olarak özetlenebilir. Nitekim Kazakistan'ın ithal ettiği madencilik ve metal sanayi ürünlerinin büyük kısmı işlenmiş mamullerden oluşmaktadır. Kazakistan'ın sahip olduğu zengin maden kaynakları sektöre ilgi duyan potansiyel yatırımcılar açısından başlıca cazibe unsurudur. Mevcut üretim kapasitesi göz önünde bulundurularak yapılan değerlendirmelere göre, Kazakistan'da ülkenin metalürji işletmelerinin hammadde ihtiyacını 50 ila 300 yıllık süre zarfında karşılamaya yetecek kadar maden kaynağı bulunmaktadır. Kazakistan'ın dünya rezervlerindeki payı; krom % 30, manganez % 25, demir % 10, bakır % 10, kurşun ve çinko % 13 şeklindedir. Ülke uranyum rezervleri açısından dünyada ikinci sırada olmakla birlikte, üretimde ve ihracatta ilk sırada yer almaktadır.

Makine

Kazakistan makine sektörünün temel amacı dahili pazarın ihtiyaçlarının azami ölçüde karşılanması ve yüksek katma değerli ürün ihracatının artırılmasına olanak sağlayacak üretim yapısının şekillendirilmesidir. Makine ve ekipman ithalatı Kazakistan'ın genel ithalatı içerisinde ilk sırada yer almakta olup, ihtiyaç büyük ölçüde ithalat yoluyla karşılanmaktadır.

İnşaat

İnşaat sektöründeki gelişmeler ekonominin bütününe etkilerken, ciddi sosyal sonuçlar da doğurmaktadır. Kazakistan devleti sektörün dengeli gelişimini ve üretim kalitesinin yükselmesini sağlayacak politikalara ağırlık vermektedir. İnşaat alanında başlıca stratejik hedefler sektörde üretilen brüt katma değer ve iş verimliliğinin artırılması ve

inşaat malzemeleri pazarında yerli üretimin payının yükseltilmesi olarak özetlenebilir. Kazakistan inşaat malzemeleri pazarında ithalata bağımlılık oranının en fazla olduğu kalemler cam ambalaj ürünleri (yüzde 100), her türlü seramik karo ürünleri, seramik blok ve tuğlalar (yüzde 97), halıfleks ürünleri (yüzde 85), inşaat demiri (yüzde 73) ve boyalar (yüzde 58) olarak öne çıkmaktadır. Bahse konu alanlarda önemli yatırım potansiyeli mevcuttur. Ülkede inşaat malzemeleri üretiminde kullanılacak zengin hammadde kaynakları bulunmasına rağmen, mevcut yatakların sadece yarısında üretim yapılmaktadır. Bu çerçevede, hemen hemen bütün inşaat malzemeleri çeşitlerinin üretilmesinin mümkün olduğu değerlendirilmektedir.

Nükleer Endüstri

Kazakistan'da nükleer endüstrinin öncelikli sektörler arasında bulunmasının temel nedeni ülkenin sahip olduğu zengin uranyum rezervleridir. Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın verilerine göre, dünyada kanıtlanmış uranyum rezervlerinin yüzde 19'u Kazakistan'da bulunmaktadır. Ülke 2009 yılında dünyanın en büyük uranyum üreticisi konumuna gelmiştir (14.214 ton). 2010 yılında ise uranyum üretimi 17.803 tona çıkmıştır. 2019'da Kazakistan 22 742 ton uranyum üretmiştir (2018'e göre %5 artmıştır).

Ülkede nükleer sanayi ile ilgili bütün faaliyetler Kazatomprom A. Ş. tarafından yürütülmektedir. Şirket hisselerinin yüzde 100'ü Samruk Kazına Ulusal Refah Fonu üzerinden Kazakistan devletine aittir.

Kimya Sanayii Sektörü

Kimya sektörü Kazakistan sanayiinin diğer sektörlerinin hammadde, yarı mamul ve malzeme ihtiyacının karşılanması açısından büyük rol üstlenmektedir. Sektörde öncelikli hedef ileri teknolojili, inovatif ve ihracata dönük yüksek katma değerli ürünlerin üretiminin sağlanması ve ulusal kimya sanayiinin rekabet gücünün artırılmasıdır.

Kazakistan'ın ithal ettiği kimya sanayii ürünleri içerisinde gübreler, temizlik kimyasalları vs. katma değeri yüksek mamuller ağırlıktadır. Bu çerçevede, sektörde önemli yatırım potansiyeli bulunmaktadır. Zengin hammadde kaynakları kimya sanayiinin gelişmesi için elverişli zemin oluşturmaktadır.

Petrol ve Doğalgaz Sektörlerinin Altyapısının Geliştirilmesi ve Petrol İşleme

Kazakistan petrol endüstrisinin gelişimi açısından belirlenen stratejik hedefler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Petrol ürünleri üretim hacminin artırılması ve kalitesinin yükseltilmesi
- Dünya pazarlarında talep gören yüksek katma değerli petrokimya ürünlerinin üretimi
- Yüksek katma değerli petrokimya ürünleri üretimi için hammadde tedariki
- Hidrokarbon hammaddesinin kapsamlı ve çok aşamalı işlenmesinin sağlanması
- Yüksek katma değerli inovatif mamullerin ve temel petrokimya ürünlerinin üretimi alanında faaliyet gösterecek KOBİ'lerin kuruluşunun teşvik edilmesi
- Çevreye duyarlı üretim sistemlerinin devreye sokularak yaygınlaştırılması

Bugün Kazakistan'da 3 petrol rafinerisi (Pavlodar, Çimkent ve Atırau şehirlerinde) faaliyet göstermektedir. Fakat ülkede hidrokarbon hammaddesinin tam olarak

işlenmesini sağlayacak teknolojik üretim süreçleri mevcut değildir. Hükümet rafinerilerin modernizasyonu ve teknolojik açıdan yenilenmesi için çalışmalar yapmakta, yeni modern tesisler inşa edilmektedir.

Kazakistan'ın petrol ve doğalgaz ihracatının yüzde 79'u boru hatları, yüzde 13'ü deniz yolu ve yüzde 8'i demiryolu ile taşınmaktadır.

Kazakistan'da 1991'den bu yana toplam 1,5 milyar tondan fazla petrol ve 741 milyar metreküp doğal gazı üretilmiştir.

2025 yılında yıllık petrol üretim hacminin 105 milyon tona çıkarılması ve orta vadeli süreçte petrol ve doğal gaz sektöründe 75 milyar dolar değerinde yatırım projelerinin uygulanacağı öngörülmektedir.

Petrol sektörü ile ivme kazanan ekonomik büyümenin etkileri başta hizmet sektörü olmak üzere diğer sektörlerle de yansımıştır. Hizmet sektörü ülkede en fazla istihdam sağlayan sektör konumundadır.

Yenilenebilir Enerji

Kazakistan ekonomisinde öncelikli sektörler arasında özel bir yeri olan yenilenebilir enerji sektörünün geliştirilmesinde başlıca stratejik hedef enerji üretimi ve tüketiminde yenilenebilir kaynakların payının artırılmasıdır. Ülkede su, rüzgar ve güneş gibi yenilenebilir enerji kaynakları alanında büyük potansiyel mevcuttur.

Rüzgar enerjisi Kazakistan'da en perspektifli yenilenebilir kaynaklardan birisi olarak görülmektedir. Ülkede rüzgar santrallerinin kurulması için incelenen 10 bölgenin bu amaç için uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Bahse konu bölgelerde kurulabilecek rüzgar santrallerinin toplam kapasitesinin 1000 MW, yıllık üretim hacminin ise 2-3 milyar KW olabileceği öngörülmektedir.

Kazakistan devletinin yenilenebilir enerji yatırımlarına sağladığı özel destekler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- tesis inşaatı için arsa temininde öncelik
- enerji dağıtımı yapan kuruluşların yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjiyi öncelikli satın alma zorunluluğu
- yenilenebilir kaynaklardan üretilen enerjinin dağıtım ağları üzerinden nakli sırasında ücret muafiyeti
- yenilenebilir enerji tesislerinin dağıtım kuruluşunun ağına bağlanması sırasında kolaylık

Kazakistan'daki hizmetler sektörü 20 yıl içerisinde GSYİH'deki payını 59%, sanayi sektörü ise %36 seviyelerine çekmiştir.

Kazakistan ekonomisinin temel yapısını ham petrol, madenlerin çıkarılması ve doğalgaz ihracatı oluşturmaktadır. Kazakistan Cumhuriyeti'nin eski Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in öncülük ettiği "Nurlu Yol Ekonomi Programı" ile belirlediği uzun soluklu yol haritası çerçevesinde Kazakistan yer altı kaynaklarının ihracatına dayalı ekonomik model yerine sanayileşmesinde çeşitlendirmeyi hedeflemektedir. Kazakistan'da başta enerji ve tarım ürünlerinin işlenmesi olmak üzere çeşitli sanayi alanlarında yeni yatırımlarının önü açılmaya çalışılmaktadır.

Sektörel bazda hizmet, inşaat, eğitim ve imalat sanayiide artış gözlenmektedir. Ticaret, nakliyat ve depolama alanlarında küçük ve orta ölçekli işletmelerin sayısı önemli ölçüde azalmıştır.

Hizmet sektörü ülkede en fazla istihdam sağlayan sektör konumundadır.

Kazakistan'da lojistik altyapısıyla ilgili tüm projeler doğrudan devlet tarafından gerçekleştirilmektedir. Coğrafi konum ve üzerinden geçen uluslararası koridorlar nedeniyle önemli bir lojistik merkezi olma potansiyeline sahip olan Kazakistan için bu sektörde en büyük engel, öncelikle ulaştırma-taşımacılık altyapısının yetersiz olmasıdır. Demiryolu taşımacılığında ray sisteminin gelişmemiş olması, varlıkların eskimesi, rekabet ortamının olmaması, hizmet kalitesinin düşük olması ve mevcut fiyatlandırma mekanizması şirketlerin müşteri odaklı hizmet vermesini engellemektedir. Rekabet ortamı oluşturmak ve taşıma altyapısını geliştirmek için Kazakistan transit taşıma potansiyelinin en yüksek derecede kullanılması gerekir. Kazakistan'ın mevcut iller ve ilçeler arası karayollarının büyük bir bölümü eskimiş olup, en önemli olan karayolların inşaatı yeniden yapılmaktadır. Devlet lojistik sektörü için özellikle taşımacılık anlamında gerekli altyapının ülkenin kalkınma planlarında yer almasına önem vermektedir. Kazakistan genelinde servis kalitesinin lüks yerler hariç, düşük seviyelerde bulunmaktadır. Hizmet sektöründeki ücretlerin düşüklüğü servis kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Covid-19 Salgını Nedeniyle Alınan Önlemler:

-Uçuş yasakları:

Kazakistan Devlet Sıhhiye Başhekimisi'nin 16 Eylül 2020 tarihli Yönergesi'ne göre, uluslararası uçak seferleri ile Kazakistan'a gelecek yolcular için aşağıdaki kategorilere göre kısıtlamalar uygulanacaktır:

I. Kategori – Çin, Tayland, Moğolistan, Malezya, Mısır, Hong Kong, Güney Kore, Japonya, Singapur, Almanya, Beyaz Rusya, Azerbaycan: Yolcuların ateşi ölçülecek, yolcu anketi doldurulacak;

II. Kategori – Türkiye, İsviçre, Büyük Britanya, Polonya, İtalya, Macaristan, Avusturya, Hollanda, İsveç, Romanya, Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Hindistan, Ermenistan, Rusya Federasyonu, Özbekistan, Ukrayna, Kırgızistan, Tacikistan ve 3. Kategorije giren ülkelerden tahliye ve charter uçak seferleri:

1) Yolcuların ateşi ölçülecek, 2) Yolcu anketi doldurulacak, 3) Kazakistan Cumhuriyeti'nin devlet sınırını geçiş gününe kadar 5 gün içinde alınan COVID-19 PCR testi negatif sonucuna ilişkin belge varsa herhangi bir kısıtlama uygulanmayacak; 4) Söz konusu belge yoksa, yabancı uyruklu vatandaşlar geldikleri yerde, Kazak vatandaşları ikamet ettikleri yerde kendilerine PCR testi zorunluluk bildirimi verilerek 48 saat içinde PCR testi yaptıracaklar veya 14 günlük ev karantinasına alınacaklar.

III. Kategori – I. ve II. Kategorilere girmeyen diğer ülkeler: Tarifeli uçak seferleri yasaklanmıştır.

3. KAZAKİSTAN'IN OTOMOTİV SEKTÖRÜ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kazakistan Cumhuriyeti'nin 2015-2019 için endüstriyel ve yenilikçi kalkınma Devlet programında otomobil endüstrisi öncelikli sektörler arasındadır.

Devlet Programında, küresel eğilimlerin, metalurji, kauçuk ürünler, cam, tekstil, elektrikli ekipman ve cihazlar gibi endüstrilerin gelişimini içerecek olan A-Ge çalışmalarının Kazakistan otomotiv endüstrisinin gelişimine katkıda bulunacağı ifade edilmiştir. Otomotiv endüstrisi, beş yıllık iki dönem boyunca Kazakistan'da mühendislik

endüstrisinin itici güçlerinden biri haline geldi. Büyük alan montajından küçük alan montajına geçiş gerçekleşti. Şu anda ülkede satılan arabaların % 60'ı Kazakistan'da üretiliyor.

2010 yılından bu yana üretim hacimleri 12,5 kat (2010'da 4 bin adetten 2019'da 50,4 bin adet) artırmak mümkün olmuştur. Otomotiv sektörünün toplam mühendislik sektörü içindeki payı 2010 yılında% 4'e karşı% 26'ya ulaştı. Otomotiv sektörünün sanayideki payı% 1,9 oldu.

Kazakistan Cumhuriyeti'nde en çok satan 5 otomobil markasından 4'ü yerli üretimdir. Kazakistan Otomobil İşletmeleri Derneği'ne göre 2019 yılında 16.332 Hyundai aracı (+% 75,7), 14.623 Lada aracı (+% 9,8) ve 5,366 Ravon otomobili (+% 912) üretildi. İlk beşte ayrıca Kia (3,683) ve JAC (2,775) vardı.

Kazakistan Motorlu Araç Pazarı

2015	2016	2017	2018	2019
97.469	46.712	97.471	58.253	72.081

Kaynak: OICA

Motorlu Araç Üretimi	2018	2019	Değişim
Kazakistan	31.545	49.400	56,6%

Kaynak: OICA

Her ne kadar 2018 yılında Özbekistan 61.400 adetlik motorlu araç pazarı ile Kazakistan'dan liderliği almış olsa da 2019 yılı sonu itibariyle de 72.081 adet ile Kazakistan motorlu araçlar pazarı Türk Cumhuriyetleri içerisindeki en büyük Pazar olma özelliğini korumuştur.

Ülkedeki üretimin iç pazar odaklı olması nedeniyle Kazakistan'ın önemli sayılabilecek bir otomotiv ihracatı bulunmamaktadır.

Kazakistan'ın Otomotiv İthalatı (87 faslı)

(milyar USD)

2015	2016	2017	2018	2019
2	1,1	2,75	2	2,33

Kazakistan'da otomotiv sektöründe en büyük ithalat kalemini binek otomobiller oluşturur. 2019 yılı itibariyle binek otomobiller ithalatı 744 bin USD olup, 87 faslındaki toplam ithalatın üçte biri kadardır. Diğer bir önemli ithalat kalemi de otomotiv tedarik sanayi olup, 2019 yılı itibariyle 392 bin USD'lik bir ithalat gerçekleşmiştir.

2019 yılında, ülkenin otomotiv ithalatında önde gelen ülkeler ise Rusya, Çin, Japonya, Belarus, ABD ve Almanya'dır. Kazakistan'ın Rusya'dan 87 faslında yaptığı ithalat 945 bin USD olup, ikinci sıradaki Çin'den 336 bin USD ve 3. Sıradaki Japonya'dan 245 bin USD değerinde ithalat gerçekleştirmiştir.

Kazakistan'a yönelik otomotiv ihracatımız 2013 2014 yılları arasında 50 milyon USD seviyelerindeyken, 2015 yılından itibaren düşüş göstermiş ve 2019 yılına kadar yakaladığı artış trendi ile 50 milyon USD seviyelerine yaklaşmıştır.

Türkiye-Kazakistan Otomotiv İhracatı (Milyon USD)

2015	2016	2017	2018	2019
28	28,5	36	38	49,6

Kaynak: TİM

Sonuç olarak Kazakistan Türk Cumhuriyetleri içerisindeki en büyük Pazar konumunda yer almaktadır. Ülkede üretim adetleri düşük olsa da üretilen model sayısı fazladır. Ancak Kazakistan pazarında Rusya'nın büyük ağırlığı bulunmaktadır. Çin'in de Kazakistan pazarında ağırlığı artmaktadır.

Ülkemizin Kazakistan'a otomotiv ihracatının yeterli olmadığı da gözükmemektedir. İki ülke arasındaki yakın siyasi ve kültürel ilişkiler de dikkate alındığında kısa vadede bu ülkeye yönelik otomotiv ihracatımızın yeniden 50 milyon USD'nin üzerine çıkması, orta vadede ise 100 milyon USD'ye ulaşması hedeflenebilir.

Mal Grubu	2018 Ocak - Aralık FOB USD	2019 Ocak - Aralık FOB USD	Değişim FOB USD%
BİNEK OTOMOBİLLER	17.598.483	20.877.033	19%
TEDARİK ENDÜSTRİSİ	10.893.104	12.092.510	11%
EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS MOTORLU TAŞITLAR	1.015.610	8.630.777	750%
OTOBÜS, MİNİBÜS, MİDİBÜS	5.034.053	5.705.027	13%
ÖZEL AMAÇLI MOTORLU TAŞITLAR	3.515.100	2.139.524	-39%
MİNERAL YAKITLAR, MİNERAL YAĞLAR VE ÜRÜNLER	100.907	85.497	-15%
ÇEKİCİLER	141.642	79.555	-44%
İKİ TEKERLEKLİ TAŞITLAR (BİSİKLET, MOPET, MOTOSİKLET)	3.947	150	-96%

Kaynak UİB

Bu ülkeye binek otomobiller ihracatımız 2018 yılında 17,5 milyon USD iken 2019 yılında 20,9 milyon USD olup, ikinci sırada ihracat değeri olan tedarik endüstrisi de 2019 yılında %11'lik artış ile 12 milyon USD olarak gerçekleşmiştir.

Mal Grubu	2019 Ocak - Eylül FOB USD	2020 Ocak - Eylül FOB USD	Değişim FOB USD%
EŞYA TAŞIMAYA MAHSUS MOTORLU TAŞITLAR	5.523.842	16.842.223	205%
TEDARİK ENDÜSTRİSİ	9.423.205	9.434.633	0%
BİNEK OTOMOBİLLER	18.543.905	7.786.389	-58%
OTOBÜS, MİNİBÜS, MİDİBÜS	3.916.296	5.502.707	41%
ÖZEL AMAÇLI MOTORLU TAŞITLAR	1.612.059	727.703	-55%
MİNERAL YAKITLAR, MİNERAL YAĞLAR VE ÜRÜNLER	78.618	84.221	7%

İKİ TEKERLEKLİ TAŞITLAR (BİSİKLET, MOPET, MOTOSİKLET)	150	1.437	856%
ANA SANAYİİ ÇEKİCİLER	10.571	0	-100%

Kaynak: UIB

2020 yılı ilk sekiz ayı ihracat rakamlarında ilk sırada Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar mal grubu 16,8 milyon USD'lik değer ve %205 artışla yer almış olup, binek otomobiller mal grubu geçen yılın aynı dönemine göre %58'lik gerileme ile üçüncü sıraya düşmüştür.

KAZAKİSTAN'A İHRACATTA POTANSİYEL ÜRÜNLER

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Dünya'dan İthalatı (Milyon Dolar) 2019	Ülkenin Türkiye'den İthalatı (Milyon Dolar) 2019	Dünyaya İhracatımız (Milyon Dolar) 2019	Dünya İthalatında Ülkenin Payı	Ülkeye İhracatımızdaki Değişim (2018-2019) %	Ülkenin Dünya'dan İthalatındaki Değişim (2018-2019) (%)	Ülkenin İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Gümrük Vergisi Oranları (%)
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8702	10 veya daha kişi taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	90,21	6,26	2053,96	0	13,3	-16,50%	Çin %48.9, Rusya %18, Özbekistan %9.5, Japonya %7.6, Türkiye %6.9	Çin %8.7, Rusya %0, Özbekistan %0, Japonya %8.7, Türkiye %8.7
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	376,78	0,83	1506,15	0	27,5	14,4	Rusya %54.9, Çin %24.5, ABD %5.2, Japonya %3.8, Beyaz Rusya %3.5, Türkiye %0,22	Rusya %0, Çin %9.1 ABD %9.1, Japonya %9.1, Beyaz Rusya %0, Türkiye %9.1
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	320,46	1,24	4863,62	0	1012,4	-13,3	Rusya %26, Çin %25.3, Tayland %16.4, ABD %9.6, Beyaz Rusya %7.6, Türkiye %0.39	Rusya %0, Çin %9.9, Tayland %9.9, ABD %9.9, Beyaz Rusya %0, Türkiye %9.9

KAYNAKLAR

1. OICA www.oica.net
2. Ticaret Bakanlığı www.ticaret.gov.tr
3. Trademap www.trademap.org
4. TUIK www.tuik.gov.tr
5. Türkiye İhracatçılar Meclisi <http://www.tim.org.tr/tr/>
6. Uludağ İhracatçı Birlikleri <http://www.uib.org.tr/tr/>
7. <https://primeminister.kz/en/news/reviews/automotive-industry-of-kazakhstan-how-is-it-developing-and-what-are-the-prospects>

YASAL UYARI Bu rapor Birliğimiz uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Birliğimiz hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir. Birliğimizin yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.